

Sanja Stanić

KNJIGA JE DOPRINOS POSEBNIM SOCIOLOGIJAMA

Poštovane dame i gospodo,

Dozvolite mi da vas pozdravim i izrazim svoje veliko zadovoljstvo što me je kolega i profesor Šime Pilić pozvao da večeras sjedim za ovim stolom i govorim o njegovoj knjizi „*Oko Krke: Sociološke studije i rasprave*“.

Knjiga koja je pred nama nastavak je i slijed proučavanja prof. Pilića područja oko rijeke Krke. Naime, međusveučilišni interdisciplinarni i revitalizacijski projekt Titius pokrenut je temeljem Pokrčja kao prepoznatog fenomena, ali koji je u vrijeme pokretanja projekta bio nedovoljno istražen. Rezultat projekta Titius je zavidna zbirka izdanja, djela i članaka u kojima je Pokrčje sagedano i tumačeno iz aspekata različitih znanosti i disciplina: sociologije, povijesti, ekologije, antropologije, pedagogije, religije, filozofije, književnosti...

Radovi koji su objedinjeni u knjizi „*Oko Krke*“ nastali su u razdoblju desetak godina, od 2003. do 2014. godine te predstavljaju dio desetogodišnjeg rada autora na ovoj temi. Radovi su prethodno objavljeni u raznim izdanjima ili su prezentirani na znanstvenim skupovima, te ovdje objedinjeni nisu bitno mijenjani.

Knjiga je strukturirana u četiri dijela. Obrađuje socijalnu i ekološku historiju područja, zatim se koncentrira na područje Miljevaca, potom na šire područje regije odnosno subregije, te na kraju donosi rezultate poznavanja prirodne i kulturne baštine i razvoja Pokrčja. U strukturi se vidi obuhvatnost istraživanja jednog prostora, interdisciplinarni pristup, mikro i makro sociološki pristup te korištenje kvantitativne i kvalitativne sociološke metodologije.

Knjiga nosi vrlo zanimljiv naslov: *Oko Krke*, koji intrigira i navodi na promišljanje njegova značenja. Nakon što sam pročitala knjigu, unutar njega pronalazim tri značenja:

Oko Krke se, prvo, može shvatiti izravno i jednostavno, kao geografski, prostor i područje oko rijeke Krke, koje je društveni, prirodni, povijesni, kulturološki, etnički, gospodarski i drugi konglomerat.

Na drugom mjestu, *Oko Krke* se može poimati kao pogled sociologa na jedan socijalni i prostorni kompleks koji mu je kao znanstveniku bio zanimljiv te ga je odlučio istražiti. Naime, odnos sociologa prema svijetu i društvu zasniva se na

sociološkoj mašti, odnosno sociološkoj imaginaciji i sposobnosti da se uoče pojave koje su oko nas, koje su date, te koje često ne uzimamo kao vrijedne i moguće predmete sociološkog proučavanja. Međutim, pažljivim okom sociologa autor prepoznaje vrijednosti takvih fenomena i dolazi do zanimljivih otkrića kako na mikro tako i na makro razini, odnosno na razini pojedinca i svakidašnjeg života, pa do razine društva i njegovih krupnih struktura.

Treće značenje koje bih istaknula vezano je za riječ „oko“ u nazivu knjige. Oko je osjetilo, vrlo vrijedno i važno ali i iznimno osjetljivo. Sigurna sam da Krka i Pokrčje autoru znači tako puno, kao čovjeku oko. Čitajući između redaka knjige na mnogo mjesta uočila sam privrženost autora mjestu i vezanost za prostor o kojem piše i kojega istražuje. Napose ovo značenje izvire iz Uvoda gdje autor koristi osobni pristup, iznošenjem sjećanja, uspomena i pamćenja iz djetinjstva, te navođenjem prozora iz kojih je vidljivo da se obraća rijeci Krki kao „oku svome“.

Nakratko ću se osvrnuti na dijelove knjige.

U *prvom dijelu*, korištenjem mikro i makro sociološkog pristupa, autor uzima u analizu putopise, izvješća i historiografsku literaturu te sagledava socijalnu eko historiju krajeva uz rijeku Krku u vremenu od 16-17 stoljeća. Izdvojila bih Kačićev *Razgovor*, iz kojeg autor konstruira socijalnu strukturu područja od Knina do Šibenika, te zaključuje da premda Kačić govori o elitnim društvenim slojevima, jezikom i sadržajem omogućuje pristup djelu nepismenim i najširim slojevima društva, te na taj način demokratizira književnost i kulturu. Analizirajući putopise, Kačićev razgovor i stablo i krajolik u djelu Desnice, autor se u prvom dijelu knjige prezentira kao sociolog književnosti. On polazi od činjenice da književni tekst proizlazi iz društvenog konteksta, odnosno da je književnost jednim dijelom *determinirana* društvenim okolnostima, te je stoga dobar zapis društvene zbilje određenog vremena, autor koristi različite književne izvore kako bi predočio društvenu i eko historiju krajeva oko Krke.

Drugi dio donosi miljevačke teme: o nazivu Miljevci, o nestalom selu Filipović, te završava prilogom biografiji fra Filipa Pilića. U ovom dijelu se autor pokazuje kao sociolog istraživač koji spretno koristi metodološke alate primarno kvalitativne sociološke metodologije, kako bi potvrdio svoje hipoteze. Ovdje autora intrigira naziv *Miljevci* kojim se naziva prostor između Krke i Čikole i obuhvaća sedam sela od kojih se ni jedno ne zove Miljevci. Uz pomoć metode analize dokumenata među kojima su literatura, geografske karte, katastarski izvanci (mape i skice), autor pokazuje kako Miljevci nisu dobili ime po turskom begu Miljevcu, te da je ime Miljevci u 17. i početkom 18. stoljeća nosilo jedno od sela toga područja. Nadalje, autor traga za nestalim selom *Filipović*, koje je evidentirano u venecijanskom katastru iz 1709 godine, a nestalo je tijekom 18. stoljeća, te ga je preplavilo ime odnosno selo Širitovci. Iz perspektive sociologije, autor se ovdje pojavljuje kao sociolog koji u analizu jednog područja uvodi važne sociološke koncepte ruralnosti, sela,

migracija, obitelji, starih naselja itd., te izvodi zaključak o društvenim promjenama i općenitom stanju sela danas kod nas kad kaže da su sela na ovom području „sela bez seljaka i bez poljoprivrednika, te s pretežitom staračkim stanovništvom“.

Treći dio - Dalmacija, Pokrčje i Bukovica: od etnologije do etničke distance - sadrži regionalne studije s osvrtom na Dalmaciju i Pokrčje, zatim pregled sociologije, etnologije i povijesti, te empirijski rad o etničkoj distanci. U prvom radu autor definira pojmove regija, regionalizacija i regionalizam, te koristi pristup sociologije historiografije i ekonomije, kako bi se obuhvatilo promjene u društvenim strukturama Dalmacije od 17. do 20. stoljeća. Iz drugog članka „Sociologija, etnologija, povijest i Ardaličeva Bukovica“ izdvojila bih primjenu, vještu primjenu, antropološke teorije dara kao društvenog odnosa razmjene i prenošenja poruke koju autor stavlja u kontekst Ardaličevog opisa darivanja prilikom proslave krsnog imena, gdje se darom uspostavljaju odnosi među ljudima, a zatim se isti održavaju i učvršćuju. Završni dio ovog poglavlja upućuje na autora kao istraživača koji barata i kvantitativnim metodama, koji vješto odabire i primjenjuje sociološke alate kako bi istražio osjetljivu problematiku socijalne, odnosno etničke distance, kao udaljenosti odnosno bliskosti društvenih skupina. Mjesto istraživanja je Kistanje, istražena je distanca između Janjevaca i autohtonog stanovništva, kroz spremnost na prisne kontakte i na razini svakidašnjeg života, a zaključak je zanimljiv: socijalna distanca između domaćeg i doseljenog stanovništva nije velika.

Četvrti dio predstavlja nastavak empirijskog rada autora, ovdje uz suradnju kolegica, a na temu istraživanja o prirodnoj i kulturnoj baštini, te očuvanosti prirodnog okoliša, čime se ovaj dio može smjestiti u sociologiju okruženja. Radi se o dva istraživanja, prvo na uzorku učenika osnovnih škola u Kninu, Drnišu i Šibeniku, s polazištem o važnosti prijenosa informacija i vrijednosti o baštini i pitanjima razvoja kao elementa u kreiranju društva znanja i održivog razvoja. Drugo je istraživanje odrasle populacije na temu ruralnog razvoja i očuvanosti prirodnog okoliša, gdje se mišljenja i stavovi ispitanika promatraju u zavisnosti od njihovih socio-demografskih i ekonomskih obilježja.

Na kraju želim zahvaliti autoru na ovoj knjizi koja je svakako doprinos društvenim znanostima općenito, međutim budući da sam sociologinja posebno ističem doprinos sociologiji sela, sociologiji prostora, sociologiji okruženja, sociologiji književnosti, sociologiji obrazovanja, obitelji, ekonomije kao i historijskoj sociologiji i drugim područjima sociologije.

Prof. Šime Pilić predano, dosljedno i kontinuirano radi na istraživanju područja koji je njegov kraj i za kojega ga vežu posebne veze, iskustva i događaji. U svom radu prof. Pilić je istrajan istraživač, kroničar i društveni kritičar. Što drugo poželjeti nego da i nadalje pokazuje svoju zauzetost za proučavanje prošlosti, sadašnjosti i budućnosti područja za kojega je toliko vezan.